

Högsta domstolen
Box 2066
103 12 STOCKHOLM

AH ./. riksåklagaren ang. försök till mord m.m.

(Svea hovrätts dom den 3 september 2020 i mål B 8605-20)

Högsta domstolen har beslutat att riksåklagaren ska svara skriftligen på AHs överklagande.

Jag vill anföra följande.

Min inställning

Jag bestrider ändring av hovrättens dom och avstyrker prövningstillstånd.

Jag har inte för avsikt att vidta några åtgärder med anledning av den av AH åberopade bevisningen.

Bakgrund och överklagandet till Högsta domstolen

AH har mot sitt nekande dömts för försök till mord och grovt vapenbrott. Påföljden har, med tillämpning av 34 kap. 2 § brottsbalken, bestämts till fängelse i 12 år och 6 månader.

AH yrkar i överklagande till Högsta domstolen att han ska frikännas alternativt att straffet ska sättas ner.

Han gör i första hand gällande att det finns grund för prövningstillstånd av synnerliga skäl (domvilla och resning), dels då hovrätten missuppfattat vad ett avgörande vittne som pekat ut honom som gärningsman uppgett att han kan ha iakttagit, dels då det på grund av ny bevisning i form av en fotostatkopia av ett fotografi samt uppgifter av ett nytt vittne som ger honom alibi kan bevisas att han befunnit sig på en helt annan plats, långt från brottsplatsen, vid tidpunkten för brottet.

I andra hand gör han gällande att det finns ett prejudikatintresse i att Högsta domstolen prövar hans överklagande och därvid uttalar sig vägledande om hur domstolarna bör värdera bevisning från NFC samt även i frågan om påföljd då hovrättens påföljdsbestämning torde avvika från praxis.

Grunderna för min inställning

För att Högsta domstolen ska pröva hovrättens dom krävs prövningstillstånd. Förutsättningarna för att Högsta domstolen ska bevilja prövningstillstånd framgår av 54 kap. 10 § första stycket rättegångsbalken. Enligt första stycket 1 får prövningstillstånd meddelas om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen.

Jag vill inledningsvis framhålla att det enligt min uppfattning inte finns något prejudikatintresse i att Högsta domstolen prövar AHs överklagande. Jag avstyrker därför prövningstillstånd på denna grund.

Prövningstillstånd på grund av synnerliga skäl

Prövningstillstånd får enligt 54 kap. 10 § första stycket 2 rättegångsbalken meddelas om det finns synnerliga skäl för en sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att domvilla förekommit eller att målets utgång i hovrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

I propositionen till den nu aktuella bestämmelsen uttalades att utrymmet för prövningstillstånd vid sidan av prejudikatdispensen bör vara ytterst begränsat. De fall som kan komma i fråga är resningsfallen och därmed jämförbara mycket sällsynta situationer. Vidare angavs att prövningstillstånd bör kunna medges i den utsträckning som de extraordinära rättsmedlen kan tillämpas. Den närmare innebörd som resnings- och domvillogrunderna getts i praxis bör vara vägledande också inom den ordinära fullföljdens ram (se prop. 1971:45 s. 90 f.).

Enligt huvudregeln i 58 kap. 2 § 4 rättegångsbalken får resning beviljas, om någon omständighet eller något bevis som inte tidigare har förebringats återopas och dess förebringande sannolikt skulle ha lett till att den tilltalade frikännts eller till att brottet hänförts under en mildare straffbestämmelse än den som tillämpats (huvudregeln). Även om det inte föreligger någon sådan sannolikhet, får resning enligt samma punkt beviljas om det, med hänsyn till vad sålunda och i övrigt förekommer, finns synnerliga skäl att på nytt pröva frågan om den tilltalade har förövat det brott för vilket han dömts (tilläggsregeln).

En utgångspunkt för prövningen är det s.k. nyhetskravet. Det kravet innebär att det i princip ska vara fråga om omständigheter eller bevis som inte prövats i målet. Resning kan därför inte beviljas bara på grund av en omprövning av i målet gjord bevisvärdering.

Welamson-Munck konstaterar att oriktig bevisvärdering i och för sig inte utgör resningsgrund. Det nya materialet måste alltså ha ett visst bevisvärde. Hur stort detta värde ska vara kan emellertid inte ens teoretiskt anges generellt. Det är nämligen klart, att det nya materialets värde måste sättas i relation till värdet av den tidigare förebringade bevisningen. Ju mera övertygande den tidigare bevisningen till stöd för domen ter sig, desto större krav måste ställas på det

nya materialet för att resning ska komma i fråga. Principiellt är det relevanta vid prövning av en resningsfråga inte hur resningsinstansen själv skulle vilja avgöra målet utan hur den domstol som avgjort det skulle ha dömt om den haft tillgång till det nya materialet. Praktiskt sett har man emellertid sällan någon grund för att anta annat än att denna hypotetiska bedömning sammanfaller med resningsinstansens egen bedömning av det samlade bevismaterialet. Den prövning av det nya materialets betydelse som ska ske i resningsärendet måste därför kunna involvera – och torde i praktiken oftast involvera – en omprövning av värdet av tidigare förebringad bevisning. (Lars Welamson och Johan Munck, Rättegång VI, 4 uppl. 2011, s. 201. Se även NJA 2010 s. 295 p. 14 och 15, NJA 2011 s. 254 p. 16, NJA 2016 N 17 p. 15 samt NJA 2018 s. 163 p. 27).

Som nämnts krävs för beviljande av resning enligt tilläggsregeln i 58 kap. 2 § 4 rättegångsbalken att det finns synnerliga skäl att på nytt pröva frågan om den tilltalade har förövat det brott för vilket han dömts. Vidare krävs att någon ny omständighet eller något nytt bevis tillkommit. Tilläggsregeln är avsedd att utgöra en undantagsregel och kan enligt Welamson-Munck inte rimligtvis ges en tolkning enligt vilket kravet på sannolikhet skulle nedsättas generellt. I så fall skulle ju huvudbestämmelsen med dess sannolikhetskrav bli helt meningslös. I stället måste tilläggsregelns rekvisit ”synnerliga skäl” och hänvisningen till vad ”i övrigt förekommer” ges tillämpningen att sannolikhetskravet nedsätts endast när särskilda omständigheter föreligger (se Welamson och Munck, a.a., s. 203).

I NJA 1992 s. 625 uttalade Högsta domstolen att resning får beviljas enligt tilläggsregeln bl.a. om det med hänsyn till ny åberopad bevisning och vad som i övrigt förekommit finns synnerliga skäl att på nytt pröva frågan, om den tilltalade förövat det brott för vilket han dömts. Med hänsyn till det uppställda kravet på synnerliga skäl och med beaktande av att resning är ett extraordinärt rättsmedel bör tilläggsregeln ges en restriktiv tillämpning. Högsta domstolen uttalar att regeln i fall av ny bevisning bör användas endast om de nya bevisen till följd av särskilda omständigheter är ägnade att framkalla tvivelsmål om den tilltalades skuld till brottet. En sådan särskild omständighet anges kunna vara att resonemanget i den dom resningsansökningen avser verkar mindre övertygande i belysning av de nya bevisen. (Se även NJA 2018 s. 163.)

En prövning av en fråga om att komplettera en förundersökning bör alltid ske mot bakgrund av den processuella situationen i ärendet eller målet. Därvid kan konstateras att syftet med en förundersökning bl.a. är att förbereda målet inför en kommande huvudförhandling. Detta innebär att jag vid min prövning av om en förundersökning ska återupptas måste ta hänsyn till förutsättningarna för beviljande av prövningstillstånd och till förutsättningarna för att återuppta en förundersökning när det hävdas att det finns resningsskäl (58 kap. 6 a § första stycket rättegångsbalken).

Enligt 58 kap. 6 a § första stycket rättegångsbalken ska åklagaren återuppta en förundersökning om det i en resningsansökan åberopas eller om det på annat sätt kommer fram en omständighet eller ett bevis som inte tidigare lagts fram och det är sannolikt att omständigheten eller beviset utgör grund för resning. Bestämmelsen trädde i kraft den 1 januari 2013. Av propositionen till bestämmelsen framgår att åklagaren ska göra en prognos av det nya materialets betydelse för möjligheten att bevilja resning. Prognosen ska inte göras av vilket faktiskt bevisvärde en viss kompletterande utredningsåtgärd kan ha utan prövningen ska utgå från hur bedömningen utfaller om de nya uppgifterna bekräftas. Frågan är med andra ord vilken betydelse det nya materialet, om det vid en återupptagen förundersökning visar sig vara riktigt, har för en kommande resningsprövning. I propositionen uttalas vidare att åklagaren vid bedömningen av om ett återupptagande ska ske har att betrakta det nya materialet i ljuset av bevisningen i det tidigare brottmålet. Ju starkare bevisningen varit i det bakomliggande målet, desto mer krävs av det nya materialet för att förundersökningen ska tas upp på nytt (se prop. 2011/12:156, s. 58).

Min bedömning

Försvaret har gjort gällande att det finns skäl för prövningstillstånd eftersom hovrätten av grovt förbiseende eller grovt misstag lagt uppgifter som vittnet MA i själva verket aldrig sagt till grund för bedömningen av åtalet. Inför avgivandet av svarsskrivelsen har därför förhöret vid tingsrätten med vittnet ifråga lyssnats igenom.

Hovrätten anger på s. 3 i sin dom att vittnet gjort iakttagelser av gärningsmannen både när denne befunnit sig i och utanför bilen, det senare på ca 10 meters avstånd samt att han konsekvent lämnat detaljerade signalementsuppgifter som överensstämmer med AHs utseende vid tidpunkten för gärningen. Efter att ha tagit del av förhöret instämmer jag i allt det som hovrätten antecknat. Lika med hovrätten är det min bedömning att MAs utpekande har ett mycket starkt bevisvärde. Jag instämmer även i övrigt i domstolarnas bevisvärdering och anser lika med dem att åtalet är styrkt.

Mot detta ska ställas den bevisning som AH nu åberopar i Högsta domstolen. Jag vill därvid anföra följande.

Fotostatkopian av ett fotografi med uppgifter om datum och tid som, vilket det får förstås, har tagits med en mobiltelefon saknar i sig bevisvärde eftersom en sådan kopia är mycket enkel att manipulera. Fotografiet kan knappast godtas med mindre än att detta ges in i en form som kan kontrolleras, dvs. att tillgång ges till själva mobiltelefonen innehållande originalbilden inklusive s.k. metadata, dvs. uppgift om när och var bilden har skapats.

Om det vittne AH nu vill åberopa verkligen har befunnit sig tillsammans med honom vid tiden för gärningen kan han dessutom misstänkas för i första hand

försök till mord och grovt vapenbrott eller, i vart fall, för skyddande av brottsling, grovt brott. AH var nämligen vid den aktuella tidpunkten anhållen i sin utevaro och efterlyst såsom misstänkt för annan allvarlig brottslighet varvid han (enligt försvarets uppgifter) med hjälp av bl.a. det nu åberopade vittnet aktivt höll sig undan polisen. Det av AH nu åberopade vittnet kommer därför t.ex. inte att kunna höras under ed i domstol eftersom han då skulle vittna om sin egen brottslighet under ed, vilket naturligtvis är uteslutet. Mot bl.a. denna bakgrund torde vittnets uppgifter sakna bevisvärde.

Det är uppenbart att den bevisning AH åberopat i Högsta domstolen inte kan ligga till grund för resning. Bevisningen kan då inte heller ligga till grund för prövningstillstånd av synnerliga skäl. Något annat skäl för prövningstillstånd av synnerliga skäl har inte framkommit.

Mot denna bakgrund finner jag heller inte skäl att komplettera förundersökningen i detta mål. Jag är naturligtvis beredd att följa ett föreläggande därom för det fall Högsta domstolen har en annan uppfattning (jfr 58 kap. 6 b § rättegångsbalken).

Jag avstyrker prövningstillstånd.

Bevisning

Jag ber att få återkomma med bevisuppgift och med mina synpunkter på målets fortsatta handläggning för det fall Högsta domstolen meddelar prövningstillstånd i målet.

Petra Lundh

My Hedström

Kopia till

UC

Åklagarkammaren i Uppsala (AM-134605-19)

Kammaråklagarna Anne Sjöblom, Elin Blank, Pontus Melander och Johan Strömbäck